

Barend Meerkerk: 'Omweiden na vier dagen is beweiding uit de vorige eeuw'

Vakkundig weiden leidt tot lage excretie

Een lage excretie in de KringloopWijzer is ook mogelijk voor veehouders die de koeien veel uren weiden. Als ze maar serieus werk maken van de mineralenbenutting, en vakkundiger weiden.

tekst Tijmen van Zessen

Weidegang en een gunstige uitslag in de KringloopWijzer hoeven niet met elkaar te vloeken. Ze gaan hand in hand, mits veehouders het vakmanschap in de wei serieus nemen. Deze conclusie in het hoofdartikel in het oktober 2-nummer van Veeteelt was confronterend, maar ook opmerkelijk. Het effect van meer uren weiden op de excretie van stikstof en fosfaat stond immers als een paal boven water (tabel 1): meer uren weiden leidt tot een hogere excretie. Tot duizend uur weidegang ligt de excretie vergeleken met opstallers weliswaar gelijk, meer uren weiden pakt gemiddeld voor de excretie nadelig uit.

Michel de Haan en Bert Philipsen zijn als onderzoekers en Barend Meerkerk als adviseur nauw betrokken bij weidegang en de KringloopWijzer. Ze willen de cijfers uit tabel 1 graag verder nuanceren.

Geen noodzaak voor BEX

Er is een groep melkveehouders die wel degelijk in staat is om met veel uren weidegang een hoge mineralenefficiëntie te scoren. 'De negatieve uitschieters op bedrijven die meer dan duizend uur per jaar weiden, zijn vooral het gevolg van het zomaar invullen van de KringloopWijzer, ze zijn weinig serieus bezig met het mineralenmanagement. Dat ver-

Martin van der Hoeven: 'Je begint bijna altijd te laat met weiden'

Zo'n 1800 uur weidegang en een fosfaatvoordeel van elf procent. Het zijn klinkende cijfers die melkveehouder Martin van der Hoeven neerzet. In het veenweidegebied rond Driebruggen melkt hij 110 koeien, die gemiddeld jaarlijks 8200 liter melk leveren. Ook de stikstofbenutting is bovengemiddeld: een plus van drie procent. 'Ik streef naar weinig eiwit in het gras, dan is de stikstofbenutting hoger en blijft het ureum onder controle', vertelt Van der Hoeven, die afgelopen jaar uitkwam op een ureumgetal van gemiddeld 21. De

bemesting is een belangrijke knop bij het sturen van het ureum. 'Ik benut wel alle drijfmestruimte, maar bemest bewust niet te zwaar met kunstmest. In 2016 heb ik op 51 hectare 20 ton KAS gestrooid, iets meer dan 400 kilo per hectare.'

Van der Hoeven is verder kritisch op het voer dat hij aankoopt, met name het krachtvoer. 'De meeste boeren kopen een brok die per kilo gemiddeld vier gram fosfor bevat, of zelfs meer. Wij werken met krachtvoer dat drie gram fosfor per kilo bevat. Dat lukt dankzij ons grasrantsoen, het gras bevat van zichzelf zo veel fosfor en eiwit dat we in het totale rantsoen nog uitkomen op 3,5 gram fosfor per kilo droge stof en 130 gram ruw eiwit.' Het andere voer dat de melkveehouder koopt, is vooral rijk aan energie. Een klein beetje snijmais (minder dan vijf kilo product per dier per dag) en een portie aardappelpersvezel optimaliseren het rantsoen. Van der Hoeven voert zo min mogelijk bij in de

weideperiode, zodat zijn koeien graag naar buiten gaan en direct gras opnemen. 'Ik wil zo veel mogelijk weidegras in de koe krijgen. Koeien moeten buiten vreten en niet alleen lopen en liggen.'

De weidegang verdeelt Van der Hoeven in drie periodes. Tot eind mei rouleert hij het koppel op tien hectare door te stripgrazen. Dan volgen twee spannende weken, omdat er veel gemaaid land is met nog (te) weinig hergroei. De veehouder houdt vast aan stripgrazen, maar benut de totale huiskavel van dertig hectare. 'In het najaar houd ik de complete huiskavel zo kort mogelijk door te weiden. Hoe langer het gras, hoe minder smakelijk.'

Komend seizoen wil Van der Hoeven zo vroeg mogelijk starten met de beweiding, dat geeft de nodige ruimte. 'Je begint bijna altijd te laat met weiden. Als de draagkracht het toelaat, is het tijd om de koeien naar buiten te doen, de hoeveelheid weidegras doet er niet toe.'

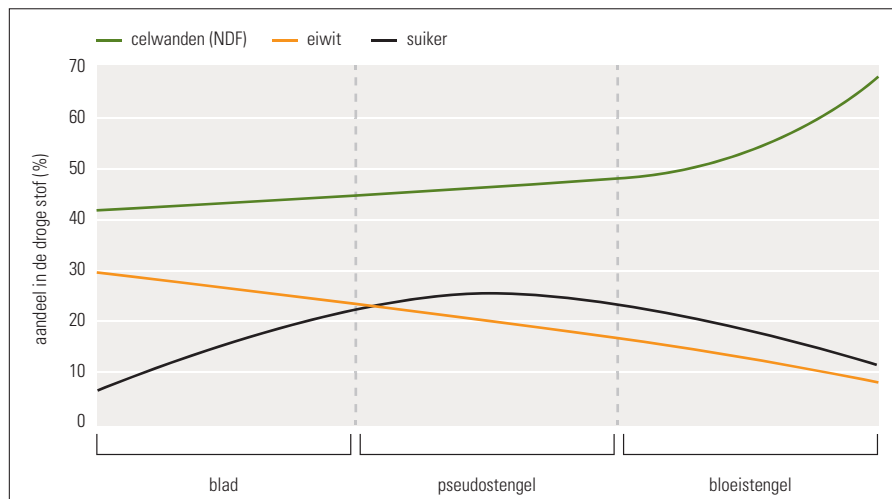
MEST

BODEM

klaart ook de grote spreiding in excretie bij deze categorie', legt Bert Philipsen uit.

Michel de Haan vult hem aan: 'Het aantal uren weidegang heeft een hoge correlatie met de intensiteit van de bedrijven. Hoe meer uren weidegang, des te extensiever, des te minder mestoverschot. Voor deze bedrijven was er tot nu toe geen "noodzaak" om deel te nemen aan BEX, de bedrijfsspecifieke excretie. Ze laten het gebeuren als het aankomt op mineralen.'

De Haan en Philipsen willen ermee aan-

Figuur 1 – Verandering in NDF, eiwit en suiker tijdens de groei van gras (bron: Barenbrug)

geven dat ook voor de extensieve bedrijven die vaak veel uren weiden, er mogelijkheden zijn om de excretie (per ton melk) te verlagen, als ze maar serieus aan de slag gaan met goed vakmanschap.

Wei in één dag leeg

Wat is dat dan, goed vakmanschap? Barend Meerkerk, adviseur bij PPP-Agro Advies, somt een lijstje maatregelen op die er voor hem uitspringen. Zwaarder inscharen (meer dan 1700 kilo droge stof per hectare) zorgt voor lagere ruweiwitgehalten in het gras en dus een lagere excretie. En bij een hoge grasopname kunnen veehouders besparen op eiwit- en fosforrijke krachtvoerders. Andere maatregelen zijn: bemesten naar het gewenste ruweiwitgehalte in het (weide)gras en meer beweiden in het najaar, zodat minder (eiwitrijk) kuilvoer in de opslag ligt.

Maar zwaarder inscharen leidt toch tot meer beweidingsverliezen en dus mineralenverliezen? 'Het is belangrijk dat koeien de wei in één dag leegvreten, dan blijft het gras smakelijk en stijgt de benutting. Na vier dagen omweiden is van de vorige eeuw', stelt Meerkerk. 'Beweidingsresten voorkom je door te sturen met de bijvoeding en perceelsgrootte. En koeien moeten met trek de wei in.'

Hij krijgt bijval van Philipsen: 'Maak een keuze voor een beweidingssysteem. Werk je consequent volgens de werkwijze van stripgrazen of roterend standweiden, dan is de graskwaliteit stabiel en kun je eenvoudiger bijsturen op stal.' Volgens Barend Meerkerk komt het nog te vaak voor dat koeien de ene dag in te lang gras en de andere dag in te kort gras lopen. Rantsoenschommelingen zijn het gevolg.

In Ierland en Nieuw-Zeeland leerde Philipsen om het bladstadium van de grasplant te gebruiken om zo het optimale moment van inscharen te bepalen (figuur 1). De figuur geeft de verandering weer in eiwit, suiker en ruwe celstof tijdens de groei. Ideaal is inscharen tussen het tweede en derde bladstadium.

Kleinere gereedschapskist

Een lagere excretie fosfaat of stikstof is enerzijds een gevolg van een lagere input aan fosfor en eiwit, anderzijds helpt ook een hogere output. Bijvoorbeeld door meer per koe te melken, minder jongvee te houden of te fokken op een hogere voerefficiëntie. Over het algemeen zijn de maatregelen aan de voorkant van de koe echter de meest effectieve, stelt Michel de Haan. Omdat extensieve bedrijven minder voer aankopen, is hun

Tabel 1 – Het effect van meer weiden op de excretie van fosfaat en stikstof (bron: WUR/PPP-Agro)

uren weidegang per jaar	aantal bedrijven	melkprod. bedrijf (kg)	kg melk/ha	prod. (meetmelk)/koe/jaar	N-excretie/ ton melk	fosfaatexcretie/ton melk	BEX-voordeel (%) fosfaat	BEX-voordeel (%) stikstof	opbrengst grasland (kg ds)
0 (opstallers)	872	1.160.031	19.384	9.209	16,7	5,7	13,8	8,5	12.276
1-720	507	929.165	18.003	9.066	16,5	5,6	13,5	9,0	11.147
721-1.000	362	849.811	16.963	8.898	16,7	5,7	13,0	8,7	10.905
1.001-1.500	598	796.938	15.775	8.646	17,4	6,0	11,1	7,3	10.737
1.500-2.000	207	689.016	14.228	8.273	18,7	6,4	7,5	3,8	10.773
> 2.000	213	656.917	13.277	8.026	19,4	6,9	3,7	2,7	10.528
 totaal	 2.759	 924.025	 17.172	 8.858	 17,4	 5,9	 11,8	 7,5	 11.307

'gereedschapskist' om te sturen op de mineralenbenutting kleiner. 'Op een extensief bedrijf komt het dus meer aan op de vaardigheden in het beweidingsmanagement. Maar ook extensieve bedrijven kopen mengvoer of een bijproduct. Pak je dan perspulp of bierbostel? Perspulp is armer aan fosfor en laat dus een veel lagere excretie zien met de KringloopWijzer.'

Barend Meerkerk knikt. 'Gaan de koeien naar buiten, dan is het eiwitaanbod zo

hoog dat een eiwitarme brok al volstaat. Als je veel weidegras in het rantsoen hebt, dan is de kans klein dat je te weinig eiwit voert', zegt hij. Hij adviseert melkveehouders die veel weiden, niet alleen om later in te scharen, maar ook om later te maaien. Daarmee ontstaat een product met een gunstiger vem-eiwitverhouding. Zeker als het kuilvoer tijdens de beweiding op stal wordt bijgevoerd, is deze verhouding van belang en mag de kuil best wat meer structuur (minder ei-

wit) bevatten. Om dezelfde reden is het maken van hooi of beheershooi een gunstige maatregel.

'En onderschat het effect van ruw-asgehalte niet, streef naar een maximum van 100', brengt Philipsen in. 'Grond in de kuil is funest voor de vem-waarde, stel machines dus goed af en maai geen slootkanten. Een hoger ruw-asgehalte in de kuil telt via een omrekenfactor ook nog eens door in de geschatte kwaliteit van je weidegras.' |

Factchecking: koppen die niet kloppen

Over weidegang en de KringloopWijzer is al veel geschreven. Regelmatig verschijnen er artikelen waarvan de conclusie of in ieder geval de kop niet klopt, zo stelt adviseur Barend Meerkerk. Samen met zijn collega Tim van Noord weerlegt hij enkele 'misverstanden'.

'Met weidegang geen BEX-voordeel'

'Bedrijven die weiden, zouden geen BEX-voordeel kunnen behalen. Grote onzin. Het percentage BEX-voordeel geeft aan hoeveel procent minder excretie een bedrijf weet te realiseren ten opzichte van de forfaitaire norm. De forfaitaire gehalten zijn gebaseerd op de gemiddelde excretie in Nederland. Tien procent BEX-voordeel op fosfaat betekent dus tien procent minder fosfaatexcretie ten opzichte van de forfaitaire norm. Een BEX-voordeel behaal je dus door simpelweg efficiënter te zijn dan gemiddeld. Dat betekent koeien naar behoefte voeren en niet onnodig veel eiwit en fosfor in het rantsoen verstrekken. Met een goed weidesysteem en de juiste bijvoeding in het weideseizoen is het niet zo ingewikkeld

om efficiënter te zijn dan gemiddeld en zo een BEX-voordeel te realiseren.'

'Met de KringloopWijzer geen weidegang'

'Veel krantenkoppen beweren dat een goede uitslag in de KringloopWijzer niet samengaat met weidegang. De KringloopWijzer is echter niets meer en niets minder dan een instrument dat de mineralenstromen op het bedrijf in kaart brengt en zo gewasopbrengsten en excretie berekent. Weidegang is hier slechts een onderdeel van, niets meer en niets minder. Bij goed management zal de KringloopWijzer dan ook goede resultaten laten zien en bij slecht management slechte resultaten. Dit geldt voor bedrijven met en zonder weidegang.'

'De KringloopWijzer prikkelt om minder te gaan weiden'

'Als het aantal uren weidegang in de KringloopWijzer lager wordt ingevuld dan de werkelijke situatie, resulteert dit vaak in een lagere excretie. Dit komt doordat de KringloopWijzer rekent met hogere gehalten aan stikstof en fosfor in

het weidegras dan in kuilgras. Met minder weidegang neemt het aandeel van vers gras in het rantsoen af en hierdoor de hoeveelheid opgenomen stikstof en fosfor. Hierdoor valt ook de berekende excretie lager uit.'

'Hiermee zou je de conclusie kunnen trekken dat de KringloopWijzer inderdaad prikkelt om minder te gaan weiden. Maar wat je eigenlijk doet, is bewust de uitkomsten van de KringloopWijzer manipuleren die in strijd zijn met de werkelijke situatie. Je kunt de KringloopWijzer wel de schuld geven van een hogere excretie bij weidegang en dit proberen te verbloemen door minder weide-uren in te vullen. Maar het probleem ligt niet bij de KringloopWijzer, maar bij het in overmaat voeren van fosfor en eiwit aan het vee. Wanneer je de KringloopWijzer correct invult, prikkelt deze niet om minder te gaan weiden, maar prikkelt deze om de juiste bijvoeding bij het weidegras te voeren. Bij weidegras past geen krachtvoer met hoge gehalten aan fosfor en eiwit en ook geen eiwitrijke graskuil.'